

Beden Sosyolojisine İlişkin Öngörüler: Herbert George Wells'in Görüşleri Üzerine Bir İnceleme

Predictions on Body Sociology: A Review on Herbert
George Wells' Opinions

Uğur KESKİN¹, Muhammet Nurullah ÇAKMAK²

¹Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Eskişehir.

• ugurkeskin@anadolu.edu.tr • ORCID > 0000-0003-2740-4120

²Eskişehir Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Eskişehir.

• mncakmak@eskisehir.edu.tr • ORCID > 0000-0002-9597-1576

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Derleme Makalesi/Review Article

Geliř Tarihi/Received: 27 Eylül/September 2022

Kabul Tarihi/Accepted: 09 Nisan/April 2023

Yıl/Year: 2023 | **Cilt – Volume:** 14 | **Sayı – Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 127-143

Atıf/Cite as: Arikan, G., Culha, A. "Beden Sosyolojisine İlişkin Öngörüler: Herbert George Wells'in Görüşleri Üzerine Bir İnceleme" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 14(1), Nisan 2023: 127-143.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Uğur KESKİN

BEDEN SOSYOLOJİSİNE İLİŞKİN ÖNGÖRÜLER: HERBERT GEORGE WELLS'İN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

ÖZ

Bu makalede, bilim kurgu alanındaki eserleriyle tanınan ve bu alanın kurucularından olan George Herbert Wells'in (1866-1946) anlatı unsurları, beden sosyolojisi bağlamında değerlendirilmiştir. Saha çalışmalarında elde edilen verilerin yanı sıra Wells'in anlatıları ve benzeri türden birincil kaynaklar da teorik açıdan belirli bakış açılarıyla incelemeye konu edilebilmektedir. Söz konusu anlayıştan yola çıkılarak bu makalede, Wells'in *Gelecek Günlerin Hikâyesi* adlı eserindeki başlıca karakterler, günümüzün beden sosyolojisi bilim alanının teorik bağlamında ele alınabilecek yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Wells'in anlatım karakterlerinin, günümüz beden sosyolojisi literatüründeki teori ve kavramların öncüsü olarak kabul edilebilecek hangi anlatım unsurlarıyla birlikte ele alınabileceğini belirlemeye yönelik incelemeler gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma olarak gerçekleştirilen makalede araştırma deseni olarak yorumlayıcı fenomenoloji kullanılmıştır. Bütün bu çalışmaların neticesinde, Wells'in anlatım karakterlerine dair anlatı unsurları, beden sosyolojisi alanının kendine has izahları ile yan yana konularak, bilimsel çalışmalarda "yan yana koyma ve ilişki kurma" niteliğine işlerlik kazandırılmaya çalışılmıştır. Beden sosyolojisi alanında yapılan anlatım, tanımlama ve aktarımlar aracılığıyla Wells'in anlatım karakterlerinin "bedenin ön plana çıkarılması" ve "moda" kavramları bakımından anlamlı katkılar sağlayan yönlerinin neler olduğu, literatür desteği sağlanarak okuyucunun dikkatine sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: George Herbert Wells, Beden Sosyolojisi, Bedenin Ön Plana Çıkarılması, Moda.

PREDICTIONS ON BODY SOCIOLOGY: A REVIEW ON HERBERT GEORGE WELLS' OPINIONS

ABSTRACT

In this article, the narrative elements of George Herbert Wells (1866-1946), known for his works in the field of science fiction and one of the founders of this field, were evaluated in the context of body sociology. In addition to the data obtained in field studies, Wells's narratives and similar primary sources can also be examined from a theoretical point of view. Based on this understanding, in this article, the main characters in Wells's *A Story of Days to Come* and the aspects that can be discussed in the theoretical context of today's body sociology are tried to

be revealed. Analyzes were carried out to determine which narrative elements of Wells's narrative characters can be considered as the pioneers of theories and concepts in today's body sociology literature. In the article, which was carried out as a qualitative research, interpretive phenomenology was used as a research design. As a result of all these studies, the narrative elements of Wells's narrative characters were put side by side with the unique explanations of the field of body sociology, and it was tried to make the quality of "juxtaposition and relationship building" in scientific studies operative. Through the narrative, description and transfers made from the field of body sociology, the aspects of Wells's narrative characters that make meaningful contributions in terms of the concepts of "highlighting the body" and "fashion" have been tried to be presented to the attention of the reader by providing literature support.

Keywords: George Herbert Wells, Body Sociology, Highlighting The Body, Fashion.

GİRİŞ

Bu makalede, bilim kurgu alanındaki hikâye ve romanlarının yanı sıra tarih ve politika alanlarında da çalışmalar yapmış olan Wells'in görüşlerine yer verilmektedir. Wells'in özellikle *Gelecek Günlerin Hikâyesi* adlı eserlerinde betimlediği karakterler, beden sosyolojisi alanında anlamlı veriler sunmaktadır. Söz konusu verileri inceleme amacıyla kaleme alınan bu makale, beden sosyolojisi literatürüne, kendi sınırlılıkları bağlamında katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Makalede, Wells'in *Mwres* ve *Bindon* adlı karakterine dönük anlatılar odak noktasına alınmıştır. Wells'in betimlemeleriyle hayat bulan karakterlerin sahip olduğu nitelikler, günümüzün bilimsel bir çalışma alanı olan beden sosyolojisi bakımından incelemeye konu edilebilecek yönler barındırmaktadır. Gelecek öngörülerini ortaya koyduğu, vizyoner bakış açıları barındıran yazarların öncüleri arasında yer alan Wells, kendisinden sonra gelen George Orwell, Aldous Huxley ve Arthur C. Clarke gibi yazarlara da öncülük etmiştir.

Özellikle karşılaştırma içeren bilimsel incelemelerde, zaman aşırı nitelikli ortak bileşenlere dikkat çekilebilmektedir. Çağlar arası, çağlar üstü niteliklere sahip özne olarak düşünürler/yazarlar, öne sürdükleri görüşlerin ortaklığı yönüyle günümüzün gerçeklikleri ile zaman aşırı bir düşünce akrabalığı ortaya koyabilmekte, aynı çağda yaşamış gibi görüş öne sürebilmektedirler (Çotuksöken, 2015). İşte bu makalede de, Wells ile düşünce akrabası görünümündeki günümüz beden sosyolojisi literatürü arasındaki zaman aşırı ortak nitelikler ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Bu makalede, Wells'in anlatılarının, günümüzün güncel beden sosyolojisi literatürü ile izah edilebilecek yönleri belirlenmeye çalışıldığı için; Wells'in sezgiye dayalı olarak ortaya koyduğu, içinde yaşadığı dönemde "hayal mahsulü" olarak değerlendirilebilecek konuların, günümüzde ne şekilde karşılık bularak realize olduğu hususu, analize dönük anlatım başlığında ele alınmaktadır. Söz konusu değerlendirmelerin arka planını teşkil eden beden sosyolojisi teori ve kavramlarının literatür özeti yapılmıştır. Bu teorik ve kavramsal hususların günümüzdeki bilimsel karşılığı, Wells'in eserlerinde ifade bulan yönleriyle okuyucunun dikkatine sunulmaktadır.

Becker'a (2013) göre, özellikle sosyal bilimler alanındaki mikro analitik çalışmalarda bile araştırmacı, literatürün kapsamlı oluşu karşısında dehşete düşmektedir. Dolayısıyla, bu alt başlıkta yer verilen "özet" kavramına da sadık kalabilmek için hem Wells'e ilişkin hem de beden sosyolojisi alanındaki bilimsel çalışmalara yeterli ölçüde değinilmeye çalışılmıştır.

Wells, eserlerinin büyük bir çoğunluğunu ütopyacı literatür ve bilim kurgu kapsamında kaleme almıştır. Yazarlığının son dönemlerinde ise mizahi eserler verdiği için Wells ile ilgili literatürde çoğunlukla ütopya eleştirisi ve edebi üslubu konularındaki incelemeler ön plana çıkmaktadır. Wells'in ütöpik eserlerini irdeleyen çok sayıda bilimsel çalışma yapıldığı görülmektedir (Bingöl, 2015; Dağ, 2019; Avcı, 2021). Ayrıca beden sosyolojisi alanında da birçok bilimsel inceleme ve araştırma yapılmış bulunmaktadır (Silverman, 2006; Courtine ve Vigarello, 2007; Timurturkan, 2008; Okumuş, 2009; Kara, 2012; Jestratijevic, 2014; Baudrillard, 2016; Bingöl 2017; Demir, 2018, Berger, 2018). Sosyoloji alanında hacimli sayılabilecek bir literatüre sahip olmasına karşın, "beden sosyolojisi" ile "Wells" kavramlarının birlikte ele alındığı Türkçe veya İngilizce geçmiş tarihli bilimsel çalışmalara rastlanamamaktadır. Günümüz literatüründeki benden sosyolojisi bakış açısı kapsamında, Wells'in eserlerinin incelemeye konu edilmesi, varsayıma dayalı öngörü bakımından, benzer içeriğe sahip geçmiş dönemde çalışma yapılmamış olabileceği kanaatini uyandırmaktadır. Öngörüye doğrulamaya dönük Türkçe ve İngilizce literatürde, ilişkili olabilecek anahtar kelimelerin tüm olasılıkları kapsamında tarama gerçekleştirilmiştir. Buna rağmen, benzer içerikteki öncül çalışmalara rastlanmamıştır. Öncül çalışmanın olmayışı, teorik varsayımı destekliyor olması, bu makalenin keşifsel niteliğini belirgin kılmaktadır.

YÖNTEM

Edebi eserler, yazarların hayal gücü doğrultusunda biçimlendiği için konu kapsamı bakımından oldukça geniş bir kapsamda yazılabilmekte, bu nedenle de hayata ilişkin tüm alanları içine alabilmektedir. Nitekim Dilthey, edebiyat ve şiiri, yaşamın yansıtılma biçimleri arasında en önemlileri olarak görmektedir (Özlem,

2019). Dilthey'in bakış açısından hareket edildiğinde, ütopyacı veya gelecek projeksiyonu içermesinden bağımsız olarak edebi eserlerdeki anlatımlar, hayat gerçekliğinin dışında yer almamaktadır. Bu konuda Wells (2017), *Zaman Makinesi* adlı eserinde ütopya ve gelecek öngörülerinde yapılar ve toplumsal düzenlemelere ilişkin pek çok ayrıntı verildiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla bu makalede, yazılı birer kaynak olan ütopyacı eserlerin, insanlığın deneyimlediği ya da deneyimleyeceği öngörülen gerçeklikleri ortaya koyduğu varsayımında bulunmaktadır. Bu varsayımdan yola çıkarak da aşağıdaki önermede bulunmak olası hâle gelmektedir:

Önerme: Ütopya literatürü eserlerdeki anlatılar, teorik kavramlarla ele alındığında, günümüz gerçekliklerini yansıtan verilere ulaşılabilirliktedir.

Yukarıdaki önerme, ütopya eserlerinin, gündelik hayatın içindeki olguları izah eden unsurlar içerebildiği yönündeki olasılıklı bir söylemi mümkün kılmaktadır. Söz konusu durum ise, tıpkı bu makalede yapılmaya çalışıldığı üzere, bilimsel yorum ve değerlendirmeler üzerine inşa edilmiş bir çabayı gerektirmektedir. Dolayısıyla bu makalede, aşağıdaki araştırma sorusunun yanıtlanması amaçlanmaktadır:

Araştırma Sorusu: Wells'in anlatıları, beden sosyolojisi alanının başat unsurlarını teşkil eden "Bedenin ön plana çıkarılması" ve "moda" konularında anlamlı katkı sağlayacak bir içerik barındırmakta mıdır?

Platon'dan başlayarak doğa-kültür, eylem-yapı, birey-toplum ve zihin-beden gibi ikili yapılar Batı düşüncesine hâkim olmuştur. Söz konusu dikotomik yapılar arasındaki ilişki, hiyerarşik bir diziye dayandırılmıştır. Tümelin tikellere, soyutun somuta, aklın irrasyonele, anlamın maddeye, öznenin nesneye üstünlüğünün ancak söz konusu hiyerarşiyle mümkün olduğu görüşü ağır basmıştır. Derrida, Batı metafiziğinin ve dil yapısının kavramsal çiftler arasındaki bu hiyerarşi üzerine kurulduğunu iddia etmiş ve bu görüşün kırılması gerektiğine dikkat çekmiştir (Abidoğlu, 2023). Nitekim bu görüş, pozitivist anlayışın gelişmesiyle birlikte belirli ölçülerde kırılmaya başlamıştır.

Pozitivist yaklaşımda, bütünden ziyade parçanın esas kabul edilmesi, tümel yerine, gerçekliği bir parça/cüz üzerinden açıklamayı amaçlayan bakış açıları olarak bilimde uzmanlaşma (analitizm) öne çıkarılmaya başlamıştır. Bu yönelim sayesinde, bilimsel anlam dünyasının inşa edilmesi amaçlanmaktadır (Doğrucan, 2018). Sistematik felsefenin son temsilcisi olarak gösterilmesine karşın Hegel (2011), dünya genelinde giderek yaygınlaşan söz konusu tekilci anlayışın, kendi içinde bir evrensellik taşıdığını ifade etmektedir. Hegel'in de desteklediği bu anlayış, fenomenolojik araştırma ve incelemelerdeki tekilliğin, özü itibarıyla evrenselliğe hizmet etmekte olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim, Wells'in anlatılarında tekil birer karakter olarak betimlediği anlatım kahramanlarının değerlendirilerek yorumlanması şeklinde kaleme alınan bu makaledeki fenomenolojik yöntem, kendi özgün

amacına ulaşmayı amaçlamaktadır. Zira Geiger'e (2015) göre, kalıcı görüşler, ancak olguların özüne inen fenomenolojik çalışmalarla ortaya konulabilmektedir. Bu makalede, Wells'in anlatım karakterleri, kendine has birer fenomen olarak kabul edilmiş ve bu fenomenlere dönük anlatımların, beden sosyolojisi alan yazınındaki teorik ve kavramsal eşdeğerleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Yukarıdaki anlatımlardan hareketle, nitel bir çalışma şeklinde tasarlanan bu makalenin araştırma deseni, "yorumlayıcı fenomenoloji" olarak belirlenmiştir. Fenomenolojik çalışmalar, Creswell (2016) tarafından belli bir kişi ya da grubun herhangi bir fenomen veya kavrama dönük deneyimleriyle ilişkili olarak öne çıkan ortak anlam çerçevesi şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla, fenomenolojik yaklaşım sayesinde, bu makaledeki fenomenlere dair çıkarımların, evrensel nitelikteki bir dizi açıklamalara dönüştürülmesi amaçlanmaktadır.

TEORİK VE KAVRAMSAL ARKA PLAN

Klasik felsefede "ruh" ve "beden" kavramları birbirleri ile karşıt olarak görülmüştür. Bu karşıtlık, bütünü eşit öneme sahip iki parçası olan dikotomik bir ayrımı ifade etmemektedir. Dikotomik ayrım durumunda birbirini müsvi bir biçimde tamamlama, birlikte var olma gibi olumlu çağrışımlar söz konusu olmaktadır. Düalist ayrımda ise aralarında hiyerarşi bulunan, ruhun bedeni öncelediği eşitsiz ve olumsuz çağrışımlar daha ön plana çıkmaktadır. Nitekim klasik felsefede (örneğin Bkz. Platon, 2018), ruh-beden ayrımında net bir biçimde ruhun üstünlüğü savunulmuştur. Bu anlayış, Orta Çağ Avrupası'nda da devam etmiştir. Orta Çağ Avrupası'nda kilise, egemen bir konumda bulunmaktaydı. Kilise, egemen konumunu destekleyen şu hususları öne sürmüştür: Siyasal güç bireyin bedenine hükmeder, dinî güç ise ruhu yönetir. Ruh bedene üstün olduğuna göre, kilise de doğal olarak devletten üstündür. Tanrının temsilcisi olan kilise, yetkileri kendisinde toplamaktadır. Kral ve tüm yöneticiler gücünü kiliseden aldığına göre, kiliseye bağımlı olması gerekmektedir (Göze, 2017).

Yukarıda ifade edilen görüşler, yeniçağ düşünürü Descartes ile daha da güç kazanmıştır. Öznel veya ideal olan ile nesnel veya gerçek olan arasındaki derin ayrımı Descartes keşfetmiştir (Schopenhauer, 2018).

Descartes bütün evren gibi canlı varlıkların da mekanik bir işleyişe tabi olduklarını görüşünü öne sürmüş (Descartes, 2019), beden ile akıl arasındaki düalist ayrımda akla öncelik vermiştir (Descartes, 1999). Spinoza ve Leibniz de Descartes'in düşünceleri doğrultusunda görüşler öne sürmüştür (Akarsu, 1994). Nitekim Leibniz, aralarında bağlantı olmayan maddî ve manevî ayrımı belirginleştirmeye çalışmış, Spinoza ise yine Descartes'tan yola çıkmak suretiyle hocasının ikiciliğini koruyarak ilkini bilgi öznesi, ikincisini bilgi nesnesi olmak üzere "düşünen cevher" ve "yer kaplayan cevher" olarak kabul etmiştir (Schopenhauer, 2018). Voltaire'in

(2018), Mikromegas adlı hikâyesi; teknik alet ve makineler geliştirmenin değerini, bilim ve tekniğin önemini vurgulamaktadır. Fransız düşünür Mettrie'nin (1985) İnsan Bir Makina adlı kitabı ise insan fizyolojisine ilişkin mekanik anlayışı en uç noktalara taşımaktadır.

Aydınlanma düşüncesi bedeni, düalist bir biçimde ele almış onu aklın karşısında konumlandırarak adeta ötekileştirmiştir. Aklın egemenliğini doğa ile karşıt bir biçimde konumlandırılan aydınlanma, bedeni nesneleştirmek süratiyle, insanı da bu "özne" olarak görme gayretinde olmuştur. Aydınlanmanın kartezyen yaklaşımı; özellikle fenomenolojik ve postyapısalcı görüşlerin eleştirisine uğramış ve "beden" kavramı, çeşitli disiplinler tarafından tartışmaya konu edilmeye başlamıştır. Bu tartışmaların yürütüldüğü disiplinlerden biri de sosyoloji olmuştur (Timurturkan, 2008)

Aşağıdaki alt başlıklarda, bu makalenin teorik ve kavramsal çerçevesini oluşturan anlatımlara yer verilmektedir.

Teorik Çerçeve: Beden Sosyolojisi

Beden klasik Hristiyanlık düşüncesinde değer verilmeyen, yerilen, her türlü günahın kaynağı olarak görülen bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle bedene gösterilecek her türlü ilgi ve alaka ruha yapılacak haksızlıktır. Ruhun arılaşması, ulvileşmesi bedensel arzuların dizginlenmesi, reddedilmesine bağlıdır. Bu nedenle beden kışın soğukta açıkta, yazın kıldan giysilerde sıcakta bırakılması, uzun süreler beslenmemesi özellikle din adamları arasında birer ritüele dönüşmüştür (Gelis, 2007; Pellegrin, 2007).

1980'lerden sonra gelişim kaydeden beden sosyolojisinin başlıca tartışma konusu, insanın vücut gelişiminin toplum ile ilgili yönleri, vücudun adeta toplum tarafından üretilmesi, vücudun toplumdaki temsil edilme biçimleri, bütün bu durumlara ilişkin olarak ortaya konulan söylemler ile vücut-toplum-kültür bağlamındaki ilişkileri incelemektedir (Cirhinlioğlu 2001). Beden sosyolojisine dönük bütün anlatılar, bedenin salt biyolojik bir yapı veya oluşumdan ibaret olmadığını ortaya koymaktadır. Bedenin, toplumsal faktörlerce biçimlendirilmekte olduğu görüşünün giderek yaygınlaşması, "beden" unsurunun sosyoloji alanındaki kendine özgü bir alt çalışma alanı olarak daha görünür hâle gelmesine kaynaklık etmiştir. Dolayısıyla beden salt biyolojiye, tıbbı veya felsefi zeminde ruhun karşısında konumlandırılan bir unsur olmanın ötesine geçmiş ve önemli bir olguya dönüşmüştür (Timurturkan, 2008).

Beden sosyolojisi yirminci yüzyılın son çeyreğinde müstakil bir alan olarak sosyolojinin içinde yer almaya başlamıştır. Ortaya çıkan bu görece yeni alan, beden fiziksel özelliklerinden ziyade; üzerinde taşıdığı siyasi, kültürel, toplumsal

ve ekonomik etkileşimleri anlamlandırmayı amaç edinmiştir. Bu anlamda moda, giyim, rasyonalite, cinsellik gibi unsurlar beden sosyolojisinin temel kavramları olarak tartışılmaya başlanmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Bu makalede tartışmaya konu edilen başlıca kavramlar aşağıdaki anlatımlarda kısaca ele alınmaktadır.

Bedenin Ön Plana Çıkarılması: Bedenin günümüzdeki anlamını kavramak, bedenin geçirdiği dönüşümleri anlamak sosyolojik açıdan anlamlı çıkarsamalar yapabilmeye olanak sağlamaktadır. Modern öncesi dönemde geleneksel bedene atfedilen değer, birçok toplum için benzer nitelikler ortaya koymaktadır. Geleneksel yaklaşımların en belirgin olanı, insan varlığı açısından bedenin ikinci sınıf kabul edilmesidir. Beden ruhun hapisanesi, geçici heves ve hazların meskeni olarak görülmektedir. İnsanın gelişiminin, bedenine hükmetmesine bağlı olduğu görüşü benimsenmektedir. Özellikle Hint ve Hristiyan dünyası gibi toplumlar bunu biraz daha ileri götürerek bedene eziyet ve işkence boyutuna kadar taşımışlardır. Örneğin Weber (1999), Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu adlı eserinde, Katolik anlayıştaki yaşam pratiği olan asketik hayat biçimini açıklamaktadır. Asketik anlayışta, dünya nimetlerinden uzaklaşma ve münzevi bir hayat öngörülmede, dünyevî nimet ve hazların umursanmaması öğütlenmektedir.

Beden, asırlar boyunca zihnin veya ruhun karşısına konularak ele alınmıştır. Ruh-beden karşıtlığı anlayışının kaynaklık ettiği illüzyonda beden, sürekli olarak ve tutarlı bir biçimde aşağılanmış sıradan heveslerin, hayvanî niteliklerin kaynağı olarak görülmüş ve daima dizginlenmesi, kontrol altına alınması gereken unsur olarak algılanmıştır (Çekin, 2015). Modern döneme gelindiğinde durum yavaş yavaş değişmeye başlamıştır. Kartezyen evrenle birlikte artık dünya gezegenlerin ve esrimsi maddelerin eski düzenine göre yönetilmemektedir. Şeylerin ve nesnelerin içine yalnızca mekânın yasaları nüfuz etmeye başlamış, dolayısıyla bedene daha doğal bir biçimde yaklaşılmaya başlanmıştır. Gizli güçlere maruz kalan beden, yerini aklın kurallarına boyun eğen bedene bırakmıştır (Vigarello, 2013)

Uzun zaman ruhu ya da maddesel olmayan bir başka ilkeyi merkeze alan tinselci, püriten, ahlakçı görüşler hâkim olmuş, daha sonra ise buna karşı eleştiriler ortaya konulmaya başlamıştır. Duyumcu, ampirist felsefe on sekizinci yüzyıldan itibaren gelenekselci ve tinselci dogmaları şiddetle eleştirmiştir. Beden yararına olacak şekilde kutsallığın dışlanması ve sekülerizasyon tüm Batı çağına nüfuz etmiştir (Baudrillard, 2017).

Görünüşte zafer kazanmış olan bedenin günümüzde canlı ve çelişkili bir merci ya da referans hâline gelmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla beden, söylemsel merci

olarak kurtuluş dogması ve yapısı olarak nöbeti devralmış bulunmaktadır. Uzun zaman daha fazla hakikate, özgürlüğe, özgürleşmeye doğru kutsalın bir eleştirisi kısacası tanrılara karşı insan adına bir mücadele olmuş bedenin yeniden keşfi günümüzde yeniden kutsallaştırma biçimine dönüşmüş bulunmaktadır. Beden kültürü artık ruh kültürüyle çatışma içinde değil, beden kültürü ruh kültürünün yerine geçmiş ve ideolojik işlevini miras almıştır (Baudrillard, 2017). Beden olgusu tüm süreçlerin en önemli ögesi haline getirilmiş bulunmaktadır. Bu nedenle yirminci yüzyıla “beden yüzyılı” diyebilmek olanaklı hâle gelmiştir (Kahraman, 2010).

Moda Algısının Bedene Yansıtılması: Bedenin modern dönemle birlikte yüklendiği anlam, beden üzerindeki etkisi en yüksek fenomenlerden birini de beraberinde getirmiştir. Bu fenomen “moda” olarak ön plana çıkmaktadır. Moda, yirminci yüzyılın en büyük serüvenlerinden biri olmuştur. Bu serüven, moda endüstrisi olarak devam etmektedir. Moda belli ölçüleri ve görünüşleri etkileyen fenomen olmanın ötesinde bir dil, sistem, iletişim aracı olarak hükmetme konumunda bulunmaktadır. Bu konum, egemen görselliğin yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Modanın, moda dışına taşan gerçekten de en önemli işlevi budur. Çünkü görsellik denilen şey, bizim dünyayı algılayışımızı ve onun görsel olarak yeniden kurgulayışımızı etkileyen en güçlü araçlardan biridir (Kahraman, 2010).

Moda, belli bir görselliğin yaygınlaşmasındaki en önemli araçlar arasında yer almaktadır. Çevremizde gördüğümüz ve çoğu kez bizim yadırgadığımız şeyler aslında belli ve o anda bize yabancı gelen fakat zamanla bilincimizin sınırlarını genişletecek bir görselliği bize taşımaktadır (Kahraman, 2010). Moda, insanı sürekli yeni göstergeler keşfetmeye zorlayan dur durak bilmeyen anlam üretimi ifade etmektedir (Baudrillard, 2009).

Modanın öngördüğü, kutsadığı bedene ulaşabilmek için sunulan araçların arasında egzersizin ilk sıralarda geldiği söylenebilir. Egzersiz yapmak, kasları güçlendirmek yine on sekizinci yüzyılın sonlarına doğru artık planlanarak özenle yapılıyor, elde edilen sonuçlar titizlikle değerlendiriliyor süreç baştan sona dikkatle takip ediliyordu. Ölçme, hesaplama, mekânları düzenleme, egzersize bir süre biçme: nihayet hep fiziksel özellikler, özellikle de kuvvet ve hız öne çıkıyordu. Bedenden ilk kez hesaplanmış ileriye dönük sonuçlar bekleniyordu. Verimliliğin de hesaba katıldığı bir anlayış şekilleniyordu. Randımanı, modernizme dâhil etmenin bir yolu olarak algılanmaya başlamıştı (Mattheurs, 2007).

ANALİZ: WELLS'İN ANLATIMLARININ BEDEN SOSYOLOJİSİ KAVRAM VE TEORİLERİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Aşağıdaki alt başlıklarda, Wells'in gelecek öngörüsü olarak kaleme aldığı *Gelecek Günlerin Hikâyesi* adlı eserindeki yirmi ikinci yüzyılda ya-

şadıkları ifade edilen anlatım karakterlerinin gündelik yaşamlarında ve meslekî uğraşlarında karşılaşmakta oldukları olayların, beden sosyolojisi kapsamında yorumlanarak değerlendirildiği aktarım ve açıklamalara yer verilmektedir.

Wells'in Anlatılarının “Bedenin Ön Plana Çıkarılması” Açısından Değerlendirilmesi

Wells, *Gelecek Günlerin Hikâyesi* romanına, Bay Morris adlı karakterine ilişkin anlatımlarla başlamaktadır. Romanda Bay Morris, tıpkı Wells gibi Kraliçe Victoria döneminde yaşamaktadır. Morris'e ilişkin şu aktarımlar, Wells'in (2021: 7) Victoria dönemine dair görüşlerini belirgin bir biçimde yansıtmaktadır: “Mükemmel Bay Morris... doğru, münasip ve mantıklı olan her şeyi şaşmaz bir düzen içinde yapan insanlardan biriydi. Her zaman düzgün ve münasip kıyafetler giyerdi... Her zaman doğru hayır kurumlarına bağışta bulunur, gösteriş ve cimrilik arasındaki mantıklı dengelemeyi sağlar ve saçlarını her zaman tam olarak aynı münasip uzunlukta kestirirdi.” Bu anlatımlarda Wells, övgü gibi görünen bir dizi yergi dile getirmektedir. Wells'in yaşadığı yüzyılın geçer akçesi olan ve dünyanın baskın anlayışı konumundaki pozitivist ve determinist yaklaşımlara dönük bir eleştiride bulunmaktadır. Nitekim Bay Morris'e ilişkin anlatım, “... ölüm onun için uygun ve münasip olduğunda, Bay Morris öldü” ifadeleriyle sonlanmaktadır (Wells, 2021: 8). Wells, romanına girizgâh niteliğindeki bu anlatımı aslında, sözü Morris'in soyundan gelen ve yirmi ikinci yüzyılda yaşayan Mwres'e getirmektedir. Zira on dokuzuncu yüzyılda determinizmin baskın bir paradigma olmasından yola çıkan Wells, bu durumun yirmi ikinci yüzyılda daha ileri boyutlara taşındığı bir dünya betimlemektedir. Tıpkı atası Morris gibi (otuz milyon nüfusa ulaşmış mekanik bir şehre dönüşmüş olan) Londra'da yaşayan Mwres, şu sözlerle betimlenmektedir (Wells, 2021: 10):

Mwres'in tıraş olmasına gerek yoktu: Usta bir operatör uzun zaman önce tüm kıl köklerini temizlemişti. Bacaklarını hava geçirmez bir malzemedan hoş, pembe ve kehribar renkli bir giysiyle kapladı, onu da dâhiyane küçük bir pompanın yardımıyla muazzam kaslar gösterecek şekilde şişirdi. Bunun üzerine giydiği kehribar renkli ipek bir tuniğin altına şişirilmiş giysiler giydi, böylece tüm bedeni havayla kaplanmış oldu ve ani ve aşırı sıcağa soğuğa karşı hayranlık uyandıracak şekilde korunmuş oldu. Onun da üzerine aşırı derecede kasvisli kenarlara sahip kırmızı bir pelerin attı. Her saç parçasından ustalıkla mahrum bırakılmış kafasına, vakumlanarak yapışan, hidrojenle şişirilen ve bir horozun ibiği gibi küçük parlak kırmızı, tuhaf bir başlık ayarladı. Böylece kıyafet ta-

mamlanır, kusursuz giyinmiş olduğunun bilincinde, diğer insanlarla rahat bir şekilde karşılaşmaya hazır olurdu. Yukarıdaki anlatımlarda Mwres karakteri, on dokuzuncu yüzyılda olumsuz karşılanabilecek, günümüzde kanıksanmış anormal karşılanmayan bir “metroseksüel/bakımlı erkek” davranışı ortaya koymaktadır. Bu anlatımlarda Wells, günümüzde lazer epilasyon operasyonu ile “istenmeyen tüyler” olarak ifade edilen unsurların birey vücudundan kalıcı bir biçimde izale edilmesi çabalarına dönük bir öngöründe bulunmaktadır.

Yukarıdaki anlatımlarda Mwres karakteri, on dokuzuncu yüzyılda olumsuz karşılanabilecek, günümüzde kanıksanmış anormal karşılanmayan bir “metroseksüel/bakımlı erkek” davranışı ortaya koymaktadır. Bu anlatımlarda Wells, günümüzde lazer epilasyon operasyonu ile “istenmeyen tüyler” olarak ifade edilen unsurların birey vücudundan kalıcı bir biçimde izale edilmesi çabalarına dönük bir öngöründe bulunmaktadır.

On sekizinci yüzyıldan itibaren, karmaşık bileşenden oluşan mekanik saatler, buharlı makine ve diğer mekanik sistemler icat edilmeye başlamıştır. Şaşmayan bir kesinlik (determinist) düzeninde işleyen mekanik sistemler, bu dönem insanı üzerinde büyük bir etki uyandırmış ve hayranlıklarını kazanmıştır. Oysa Wells, bu genel çizginin dışında yer almaktadır. Zira yukarıdaki anlatımlarda da görüldüğü üzere Wells, rasyonellik peşinde koşan insanlığa adeta “nereye kadar rasyonellik” eleştirisini yöneltmektedir. Bu ise, bizzat rasyonellik peşinde koşmanın, açık bir tahakküm biçimi olabileceğini ifade eden Weber’in içgörüsündeki bilgeliği kavramaya ve rasyonellikten söz ederken her zaman, “Kimin için rasyonel?” sorusunu sormak gerektiğini akılda tutmaya yöneltmektedir (Morgan, 1998; Rauter, 2011). Öte yandan yirmi ikinci yüzyıl insanı, yalnızca kendisi için değil, aile üyeleri için de rasyonel davranma eğilimi içinde bulunmaktadır. Bunun bir tezahürü olarak Mwres, kızı Elizabeth’i hem maddi durumu iyi olduğu için hem de dönemin moda anlayışına (beden sosyolojisine) uygun işlemler yaptırarak etkileyici bir görünüm kazanma çabasındaki orta yaş üstü Bindon ile evlendirmek istemektedir.

Wells’in anlatımları genel itibariyle, rasyonellik adına beden üzerinde yapılan müdahaleleri ele almaktadır. İster rasyonellik adına isterse başka bir durum ya da beklenti adına yapılıyor olmasından bağımsız olarak beden, aşırı bir biçimde ön plana çıkarılmakta ve adeta kutsanmaktadır. Nitekim aşağıdaki alt başlıkta değerlendirmeye tabi tutulan moda vurgusu da beden unsuruna izafe edilen ekstrem önemi farklı bir biçimde vurgulamaktadır. Başlangıç aşamasında rasyonellik adına yapılmış da olsa zaman içinde insanlar tarafından kanıksandıkça ve beğeni kazandıkça yaygınlaşan moda akımlar, beden sosyolojisi açısından da anlamlı veriler ortaya koyabilmektedir.

Wells'in Anlatılarının "Moda" Açısından Değerlendirilmesi

Gelecek Günlerin Hikâyesi romanındaki Denton karakteri, ortalama bir Londra'lı bireye göre çok daha geleneksel bir düşünceye sahip genç biri olarak betimlenmektedir. Yirmi ikinci yüzyılın ileri düzeyde mekanikleşmiş dünyası ile kıyaslandığında oldukça romantik olan on dokuzuncu yüzyılın yaşamına yakın bir ilgi duyan Denton, diğer Londralıların aksine, kendi bedeni üzerinde beden sosyolojisine konu olabilecek herhangi bir işlem yaptırmamıştır. Denton'un sevgilisi olan Elizabeth'e karşı etkileyici bir görünüme sahip olma gayretindeki Bindon ise yirmi ikinci yüzyıl insanının çokça başvurduğu üzere, kendi bedeni üzerinde oldukça ayrıntılı işlemler yaptırmıştır. Wells'in (2021: 95) anlatımlarına göre Bindon karakteri, renk veren pigmentlerle destekleyerek yüzüne güzel bir görünüm kazandırmıştır. Bindon karakteri, iyi bir bedensel görünüm kazanma amacıyla ayrıca şunları yapmıştır (Wells, 2021: 95-96):

Yüzü ve başı, zamanın temiz ve hijyenik modasına uygun olarak tüylerinden arındırılmıştı, böylece kostümüne göre saçının rengi ve şeklini değiştiriyordu. Böylece Bindon da sürekli değişiyordu. Zaman zaman aşırı süslü tarzda hava basılan giysilerle kendini olduğundan daha iri gösterirdi. Bu gelişmiş tarzın yarı saydam ve ışıklı başlığın altından, gözü daha az moda olan dünyanın sahip olduğu saygıyı kıskançlıkla izledi. Diğer zamanlarda, siyah satenden dar giysilerle zarif inceliğini vurgulardı. Saygınlığını arttırmak için geniş şişirilmiş omuzlarının üstüne, Çin ipeğinin özenle düzenlenmiş kıvrımlarından bir çüppe alırdı ve pembe taytlı klasik Bindon, ebedi Kader yarışmasında geçici bir fenomendi. Elizabeth'le evlenmeyi umduğu günlerde, onu etkilemek, cezbetmek ve aynı zamanda kırkı yıllık yükünden kurtulup genç görünmek için, modern çağın son modası olan, çok yönlü pigmentlerden oluşan ve ustaca bir düzenleme ile yürürken rengi değişen, şişebilir çıkıntı ve boynuzlar içeren bir materyalden yapılmış elastik bir kostüm giyerdi.

Ve şüphesiz, eğer Elizabeth değersiz Denton'ı seviyor olmasaydı ve eski moda tarzlara karşı bu kadar tuhaf bir ilgi duymasaydı, bu son derece şık giyim tarzı onu etkileyebilirdi. Bindon, kendisini bu kılıkta sunmadan önce Elizabeth'in babasına danışmıştı –ki babası her zaman kostümlerini eleştiren adamlardan biriydi- ve Mwres ona bu kadının kalbinin arzu edebileceği her şeyi söylemişti.

Yukarıdaki anlatımlardan da görüldüğü üzere Bindon, devrin modasına uygun davranarak, Elizabeth'i belirli ölçülerde etkileyebilmiştir. Oysa Elizabeth, rasyonelliğin ileri boyutlara taşındığı bu dönemde, toplum genelinden farklı bir düşünce yapısına sahip bulunmaktadır. Tıpkı Denton gibi, on dokuzuncu yüzyıl yaşam tarzına ilgi beslemekte, on dokuzuncu yüzyıl yaşam tarzını oldukça romantik bulmaktadır. Aslında Wells, on dokuzuncu yüzyılı bile, aşırı rasyonelleşme eğilimi nedeniyle eleştirmesine karşın, yirmi ikinci yüzyıl insanının, bu eğilimi çok daha ileriye taşınması nedeniyle on dokuzuncu yüzyılın yaşam biçimi artık nostaljik ve romantik bir görünüm arz etmektedir. Maddi gücü yerinde olan Bindon, içinde yaşadığı çağın gereklerine uygun olacak biçimde bedeni üzerinde birçok değişim gerçekleştirmiştir. Orta düzey bir sınıfa ve gelire sahip Denton ise vücudunun doğal yapısını değiştirecek herhangi bir müdahalede bulunmamıştır.

Elizabeth ile evlenmek isteyen Bindon'un vücuduna dönük yaptığı aşırılıklar ve belki de kalıtsal erken yaşlanma eğiliminin bir sonucu olarak karaciğeri ciddi biçimde zarar görmüştür. Ayrıca Bindon, uçan makinayla seyahat ederken artan bir rahatsızlığa maruz kalmaktadır. Uzun süren safra kesesi rahatsızlığının ardından gelen iyileşme döneminde, evlenebilmeyi umut etmektedir (Wells, 2021: 96-97). Wells'in bu anlatımlarından görüldüğü üzere, yirmi ikinci yüzyılın yaşam tarzının, insan bedenini yıpratıcı yönlerine ilişkin öngörülerde bulunmaktadır. Henüz otomobillerin bile yaygın kullanımı olmayan bu dönemde Wells, uçan makinalarla seyahat etmenin neden olduğu rahatsızlıkları dile getirmektedir. Wells'in bahsettiği bu rahatsızlıklar hiç de hayal mahsulü gibi görünmemekte, aksine günümüzün gözüyle bakıldığında daha anlaşılabilir görünmektedir. Nitekim sürekli olarak uçan makinalarla seyahat eden yirminci yüzyıl insanını, günümüzde pilot veya kabin görevlisi olarak sıklıkla uçuş yapan insanların maruz kaldığı rahatsızlıklar ile kıyaslayarak yaşanabilecek sağlık sorunlarını anlamak mümkün görünmektedir. Bindon ile ilgili anlatımlar aşağıdaki gibi sürmektedir (Wells, 2021: 97): "Karaciğerinde ve sinir sisteminde zaten çok ağır lezyonlara neden olan bir yaşam tarzından, Elizabeth'in hatırı için vazgeçebileceğini hissetti. Hayal gücü, ona yeniden düzenlenmiş hovarda hayatının pastoral resimlerini sundu...Elizabeth'le ilişkisinin yolunda olduğuna ikna olmuştu ve ona oldukça güzel çeşitli mücevherler ve oldukça kaliteli kozmetikler hediye ediyordu."

Elizabeth'i etkileme çabası içinde olan Bindon, yaşadığı hayat tarzından uzaklaşabilmek için inzivaya çekilmeye karar vermektedir. İnzivaya çekilmesinden kısa bir süre sonra vücudunda çeşitli rahatsızlıklar oluşmaya başlamaktadır. İnziva sürecinde ortaya çıkan rahatsızlıkların hepsi, kurtulmaya çalıştığı eski yaşam tarzından kaynaklanmaktadır. Şikâyetleri artan Bindon, istemeyerek de olsa olağanüstü bir üne ve aynı ölçüde nezaketsizliğe sahip doktora gitmektedir (Wells, 2021: 101-102). Doktor muayenesi sürecine ilişkin anlatımlar aşağıdaki gibi gerçekleşmektedir (Wells, 2021: 102-103):

... o günlerde tıp bilimi kesin bir tanı koyma derecesine yeni yeni ulaşıyordu. “Derhal gitsen iyi olur,” dedi doktor, “git ve ötenazi yap. Ne kadar erken o kadar iyi.”

Bindon nefesini tuttu. Doktorun anlattığı teknik açıklamaları ve tahminlerini anlamayı reddediyordu.

“Bana bak!” dedi. “Sen ne demek istiyorsun... Biliminiz bir şey..”

“Hiçbir şey yapamaz” dedi doktor. “Birkaç uyuşturucu verebilirim. Biliyorsun, belli bir dereceye kadar bu senin yaptıklarının bir sonucu.”

“Gençliğimde kendime hiç dikkat etmedim.”

... “Bunu tartışmayacağız; olan oldu. Bunları yaşadın. Tekrar baştan başlayamazsın. Aslında zaten hiç başlamamalıydın. Açıkçası tavsiyem ötenazi!”

... “Dinî inançların gereği,” dedi, “intiharını onaylamıyorum.”

“Zaten hayatın boyunca yaptığın intihar etmekte.”

Çok kısa süre içinde büyük acılara maruz kalmaya başlayacağı için (rasyonel düşüncenin gereği olarak) doktor, Bindon’a ötenaziyi önermektedir. Bindon, bedeni üzerinde bu denli müdahalelerde bulunması ve hovardaca yaşamı nedeniyle ani bir çöküş yaşamıştır. Yirmi ikinci yüzyılın ileri düzeydeki tetkikleri sayesinde doktorlar adeta şaşmaz nitelikte teşhisler koyuyor olmasına rağmen Bindon arka arkaya dört farklı doktora gitmektedir. Diğer doktorların hiçbiri, Bindon’a ıstırap ve çaresizlikten kurtulma ümidi vermemektedir. Sonucu doktor “Ama siz de önlem almalıydınız.” demektedir. “Nasıl bilebilirdim?” karşılığını veren Bindon’a doktor “Sizin peşinizden koşmak bizim görevimiz değildi” şeklinde yanıt vermektedir (Wells, 2021: 104-105).

Evine dönen Bindon, aldığı ilacın etkisiyle sakinleşmekte ve çevresini gözlemlemeye başlamaktadır. Bindon karakterinin gözlemlerini, Wells (2021: 107) şu sözlerle ifade edilmektedir: “... Gözü bir nesneden diğerine kaydı. Hepsi pahalı, iğrenç ve gösterişiydi –ama onundu. Onun ideallerini, güzellik ve arzu anlayışını, hayatında değerli olan her şeye dair fikrini somut bir biçimde sunuyordu ve şimdi her şeyi sıradan bir adam gibi geride bırakmalıydı. İnce ve narin bir alev olduğunu hissetti, sönüyordu. Öyleyse tüm yaşam alevlenmeli ve kül olmalı, diye düşündü. Gözleri yaşlarla doldu.”

Araçsal rasyonalitenin siyaset, sanat, kültür, toplum, ekonomi ve nihayet birey üzerindeki artan egemenliği on dokuzuncu yüzyıl için alışılması gereken yeni durum olarak ortaya çıkmıştır. Bireylerin birer makine gibi işlerlik kazanması gerektiği, verimliliği düşen araçların tasfiye edilmesi fikri beden üzerinde de açıkça görülmeye başlamıştır (Vigarello, 2013; Griecon, 2007). Doktorların Bidon karakterine verdiği ötenazi tavsiyesini, devrin rasyonel çıkarımları olarak görebilmek mümkündür. Beden, tıpkı sair bir nesne gibi eğilip bükülebilir, geliştirilip gösterişli hâle getirilebilir olarak görülmektedir. Daha fazla beğeni uğruna yapılan bu operasyonlar bir süre sonra bedende tükenmeye, sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Karakterin bedensel tükenmişliğine çare olarak ise ötenazi sunulmaktadır. Ötenazi olmaması durumunda ağırlı ve sancılı bir süreç kendisini beklemektedir. Ölümü erkene alıp daha acısız bir tercih dururken, acılarla sürecek kısmen daha uzun bir ömür araçsal rasyonalite ilkeleriyle uyuşmamaktadır. Daha açık ifadeyle bireyin bedeni işlerliğini kaybetmiş bir makine olarak fişi çekilmek istenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Beden sosyolojisi, bilimsel literatürde özellikle son yıllarda çalışılmaya başlanmış bir alandır. Bu makalede eserleri incelemeye konu edilen Wells ise farklı edebi türlerdeki eserlerini 1895 yılından itibaren kaleme almaya başlamıştır. Wells'in bilim kurgu türündeki eserlerini günümüz bilimsel literatürde yer aldığı şekline birebir karşılık gelecek anlatımlar yapmış olmasını beklemek, mantıklı bir görüşü ifade etmemektedir. Buna karşın, Wells'in *Gelecek Günlerin Hikâyesi* adlı eseri, beden sosyolojisi alanına ilişkin öncü sayılabilecek anlatımlarda bulunmuştur. Beden sosyolojisi alanında oluşmuş bulunan günümüz literatürü, yalnızca/münhasıran kendi özerk çerçevesine sahip, dış girdilere kapalı bir çevrimi ifade etmemektedir. Beden sosyolojisi alan yazınına, edebiyat alanındaki veya başka alanlardaki düşünür ya da yazarların katkı sağlayabilmesi mümkündür. Nitekim bu makalede, Wells'in bilim kurgu anlatımları, beden sosyolojisi bağlamındaki öngörülerini ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen çözümlemelerde, fenomenolojik inceleme deseni kullanılmıştır. Wells'in anlatımlarının bilimsel karşılıkları, sistemli bir şekilde ele alınmış, edinilen bulgular izah edilmeye çalışılmış, yorum ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Aydınlanma ve modernleşmenin en belirleyici unsurlarının başında beden keşfinin geldiği söylenebilir. Beden artık ruhun doğrudan bir uzantısı olmasının ötesinde kendinde şey olarak kabul görmeye başlamıştır. Diğer bir ifadeyle insanın görülebilir, ölçülebilir, tanımlanabilir kısımları daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır. Wells'in betimlediği karakterler, kendi yaşadıkları yüzyıldan ziyade, günümüzde yükselen beden temelli anlayışı temsil etmektedir. Bidon karakteri, Fransızca kökenli "fleneur" tip bireyleri çağrıştırmaktadır. Fleneur kavramı ile; boş vakti bol, şehir gezgini, belirli bir işi olmayan, zengin çocuğu tasvir edilmektedir. Bidon karakteri de böyle bir karakter olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Karakte-

rin amacı, bedenini daha fazla görselleştirmek, görünen taraflarını geliştirmektir. Bedeniyle kendisini ifade etme, varlığına değer katma çabası göze çarpmaktadır. Bu kapsamdaki anlatımları, bedene aşırı derecede önem vermenin eleştirel bir dille anlatılması olarak değerlendirilebilmek mümkün olmaktadır.

Wells'in eserlerinde beden sosyolojisi açısından dikkat çeken bir diğer ayrıntı modadır. Moda, on dokuzuncu yüzyılda kendisini iyiden iyiye hissettirmeye başlamış olmakla birlikte Wells, bu eğilimi, anlatım karakterleri aracılığıyla daha ileri bir boyuta taşımaktadır. Yüzyıllardır süregelen geleneksel yaşam biçimi, kıyafet, görünüşün yerini kısa süreli sayılacak beğeniler almaya başlamıştır. Moda aracılığıyla beden; sürekli değiştirilmesi, yenilenmesi gereken bir nesneye dönüşmüştür. İlk ortaya çıktığında anlam verilemeyen çoğunluk tarafından tepkiyle karşılaşılabilecek bedensel görünüş, giyim kuşam bir süre sonra kanıksanmakta ve eski tarz yerilmektedir. Örneğin doksanlı yılların 90 60 90 ideal kadın bedeni günümüzde yerini farklı bir beklenti almış, sıfır beden modası daha öne çıkmıştır. Bireylerden beklenen modanın anlık doğasına uymaları, kendilerine sunulan ideal görünüşleri kabul ederek ona göre hareket etmeleridir. Nitekim, Wells'in Bidon karakteri de saç rengini ve şeklini sıklıkla değiştirmekte, kıyafet rengini ve tarzını modaya uygun olarak düzenlemektedir.

Bedenin estetize edilmesine yönelik çaba bir süre sonra beden sağlığı ile ilgili birtakım sonuçlara neden olmaktadır. Bireylerin bedenlerini geliştirmeye, görselleştirmeye yönelik arzuları yasaklı madde kullanımından tehlikeli cerrahi operasyonlara kadar ilerleyen bir dizi süreci de beraberinde getirmektedir. Daha kaslı, sert, dolgun görünmek adına steroit adı verilen doping maddelerinin kullanımı son yıllarda yaygınlaştığı görülmektedir. Bireyler bu tür ilaçlar aracılığıyla kısa sürede daha iri vücutlar elde ederken iç organlarda tedavisi imkânsız hasarlara yol açabilmektedir. Wells'in hikayesinde Bindon'un yüzleşmek zorunda kaldığı karaciğer rahatsızlığı, günümüz vücut geliştirme sporu yapanlarda sık rastlanan yan etkiler olarak dikkat çekmektedir. Bu da Wells'in bu konuda yaptığı öngöründe ne denli isabetli olduğunu göstermektedir. Bunun yanında aşırı irileşme arzusu bireyler üzerinde psikolojik hastalıklara da neden olmaktadır. Devamlı olarak daha iri kaslara ulaşma arzusu tatmin olmayacak düzeylere çıkmakta, bireyler ne kadar irileşseler de kendilerini yetersiz görmektedirler. Bu durum, günümüz literatürde bigoreksiya olarak ifade edilmektedir (Pope ve ark., 1993).

Günümüze gelindiğinde, insan bedeni üzerinde yapılan araştırmaların çok daha ileri seviyelere gelmesiyle birlikte, bedene yönelik örneğin egzersizler de daha rasyonel bir hâl almıştır. Bedenin gösterge değerini yükseltmek adına hangi hareketin kaç derecelik açıyla, kaç kiloda, kaç tekrar yapılacağı açıkça belirlenmiştir. Bunun yanında tüketilen gıdaların türü ve miktarı da yine rasyonel ölçülere göre belirlenmektedir. Hangi öğünde kaç gram protein/ karbonhidrat/ su vb. alınacağı net hesaplarla ifade edilebilmektedir. Bu sayede elde edilecek bedenin öngörülebilir olması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma, makale olarak kaleme alınmasının bir gereği olarak mikroanalitik bir çerçeve ortaya koymaktadır. Bu nedenle makale “bedenin ön plana çıkarılması” ve “moda” kavramları ile sınırlandırılmıştır. Makaleleri sınırlandıran bir diğer unsur olan yazım hacmi kısıtları da, beden sosyolojisi alanına ilişkin ilave anlatımları, yeni yapılacak çalışmalara bırakmaktadır. Dolayısıyla, makalenin ana temalarının haricindeki her türlü ilave odak noktası, gelecek çalışmaların konusunu oluşturmaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalenin yazarları arasında, çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): UK (%60), MNÇ (%40)

Veri Toplanması (Data Acquisition) : UK(%50), MNÇ (%50)

Veri Analizi (Data Analysis): UK (%60), MNÇ (%40)

Makalenin Yazımı (Writing Up) : UK (%60), MNÇ (%40)

Makale Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision) : UK(%50), MNÇ (%50)

KAYNAKLAR

- Abidoğlu, İ. (2023). Dicotomies and Dualities in Sociology Based on the Progressive History Thesis. *Mevzu-Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 569-604.
- Akarsu, B. (1994). Çağdaş Felsefe Kant'tan Günümüze Felsefe Akımları. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Avcı, M. (2021). Ütopya İçinde Distopya: Herbert George Wells'in 'Zaman Makinesi'. *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, (16), 192-202.
- Baudrillard, J. (2009). Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri. (O. Adanır, Çev.). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Baudrillard, J. (2016). Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm. (O. Adanır, Çev.). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Becker, H. S. (2013). Sosyal Bilimcilerin Yazma Çilesi Yazımın Sosyal Organizasyonu Kuramı. (Ş. Geniş, Çev.). İstanbul: Hertetik Yayıncılık.
- Berger, J. (2018). Görme Biçimleri. (Y. Salman, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bingöl, M. P. (2015). Desen eğitiminde edebiyatın rolü: Kafka ve Wells örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (16), 27-45.
- Bingöl, O. (2017). Bedenin sosyolojisi: nasıl? niçin. *Mavi Atlas*, 5 (1), 86-96.
- Cirhinlioğlu, Z. (2001). Sağlık Sosyolojisi. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Creswell, J.W. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni (M. Bütün ve S.B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Courtine, J. J. (2007). Ruhun aynası. Jean J. Courtine ve Gerges Vigarello (Editörler), *Bedenin tarihi: Rönesanstan aydınlanmaya içinde*. (S. Özen, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çotuksöken, B. (2015). Sinolu Diogenes ve Mermi Uygur. Harun Tepe ve Betül Çotuksöken (Yayıma hazırlayanlar). *Sinoplu Filozof Diogenes*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 109-117'deki bildiri.
- Çekin, M. D. (2015). Bedenin tıpla imtihanı. S. Avcı ve N. Kayar (Editörler) *Bedenin anlam ve sınırları içinde* (s. 163: 175). Ankara: Nobel yayıncılık.
- Dağ, Ü. (2019). Geleceği geçmişle kurgulamak: bilim kurgu romanları ve çağcillaştırılmış mitler. *Yayınlanmış Doktora Tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Demir, T. (2018). Kutsaldan sekülelere değişen beden algısı. Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9 (20), 311-325.
- Descartes, R. (1999). Aklın Yönetimi İçin Kurallar. (M. Ökmen, Çev.). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Descartes, R. (2019). Ruhun Tutkuları. (M. Erşen, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Doğrucan, M. F. (2018). Tarihsel Uğrak Noktalarıyla Felsefeden Bilime. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Gelis, J. (2007). Beden, Kilise, Kutsal. Jean J. Courtine ve Gerges Vigarello (Editörler). Bedenin tarihi: Rönesanstan aydınlanmaya içinde. (S. Özen, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Geiger, M. (2015). Estetik Anlayış (T. Mengüşoğlu, Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Göze, A. (2017). Siyasal Düşünceler ve Yönetimler. İstanbul: Beta Yayınları.
- Hegel, G. W. F. (2011). Doğa Felsefesi – 1 Mekanik. (A. Yardımlı, Çev.). İstanbul: İdea Yayınevi.
- Jestratijevec, E. (2014). Moda ve Fetişizm: Yıkıcı Anlamlar. S. Ergül ve T. Erdem (Editörler). Fetiş İkame içinde. (Çev. S. Ergül ve T. Erdem). İstanbul: Sel Yayınları.
- Kahraman, H. B. (2010). Cinsellik, GörSELLİK, Pornografi. İstanbul: Agora kitaplığı.
- Kara, Z. (2012). Günahkâr bedenlerden referans bedenlere: İslam'da beden algısı üzerine sosyolojik bir değerlendirme. Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 12(1), 31-54.
- Mattheurs, G. S. (2007). Eski rejim döneminde Avrupa'da beden ve cinsellik. Jean J. Courtine ve Gerges Vigarello (Editörler). Bedenin tarihi: Rönesanstan aydınlanmaya içinde. (S. Özen, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Mettrie, J. O. d. L. (1985). İnsan Bir Makina. (Z. Bayramoğlu, Çev.). İstanbul: Süreç Yayıncılık.
- Morgan, G. (1998). Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor. (G. Bulut, Çev.). İstanbul: MESS Yayınları.
- Okumuş, E. (2009). Bedene müdahalenin sosyolojisi. Şarkiyat İmi Araştırmalar Dergisi, 2, 1-15.
- Özlem, D. (2019). Hermeneutik ve Şiir. İstanbul: Notus Kitap Yayıncılık.
- Pellegrin, N. (2007). Sıradan insanların bedeni, bedenin sıradan kullanımı. J. J. Courtine ve G. Vigarello (Editörler). Bedenin tarihi: Rönesanstan Aydınlanmaya içinde. (S. Özen, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pope Jr, H. G., Katz, D. L., and Hudson, J. I. (1993). Anorexia nervosa and reverse anorexia among 108 male bodybuilders. Comprehensive Psychiatry, 34 (6), 406-409.
- Platon, (2018). Devlet. (S. Eyüboğlu, M.A. Cimcoz, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rauter, E.A. (2011). Düzene Uygun Kafalar Nasıl Oluşturulur. (M. Ecer, Çev.). İstanbul: Kaldıraç Yayınevi.
- Silverman, K. (2006). Görünür Dünyanın Eşiği. (A. Oyacak, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Schopenhauer, A. (2018). İdeal ve Gerçek. (A. Aydoğan, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Timurturkan, M. G. (2008). Felsefi bedenden sosyolojik bedene. Ethos, 1(4), 1-14.
- Vigarello, G. (2013). Güzelliğin Tarihi: Rönesans'tan Günümüze Beden ve Güzelleşme Sanatı. (E. Ataçay, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Weber, M. (1999). Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhunu. (Z. Gürata, Çev.). Ayraç Yayınevi, Ankara.
- Wells, H.G. (2017). Zaman Makinesi. (C. Üster, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Wells, H.G. (2021). Gelecek Günlerin Hikâyesi. (E. Yavuz, Çev.). İstanbul: Kapra Yayıncılık.
- Voltaire, (2018). Candide ya da İyimserlik ve Micromegas. (S. İ. Ortaer Montanari, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.